

1957 Kallio

T. KALLIO

MATKAKERTOMUS

VAIHTOVIRKAILIJANA SVERIGES RIKSBANK'ISSA

16.9. - 16.11.1957

M A T K A K E R T O M U S .

Vaihtovirkailijana Sveriges Riksbank'issa

16.9. - 16.11.1957

Yleistä.

Jo vuodesta 1948 ovat Pohjoismaiset keskuspankit vaihtaneet keskenään virkailijoitaan, ja olin minä nyt järjestyksessä kymmenes vaihtovirkailija yllämainitussa pankissa. Niinpä tutustuttuani erittäin hyvin laaditun opinto-ohjelman puitteissa pankin eri osastojen toimintaan ei minulla ole tarkoitus kaikkea näkemääni kuvailla, koska pankissa ei näiden vuosien aikana ole juuri muutoksia tapahtunut, ja varmaankin jo edelliset vaihtovirkailijat ovat hyvinkin tarkasti, ainakin vastaavien omaa pankkityötään tekevien osastojen kokoonpanoa ja toimintaa selostaneet.

Koska minunkin tarkoitukseni oli lähinnä tutustua Sveriges Riksbank'in revisio-osastoon, niin kierrellessäni muilla osastoilla yritin aina hakea sitä "punaista lankaa", joka sinne johtaisi. Täytyy sanoa, että se oli joskus vaikeasti löydettävissä ja koinkin siinä pettymyksen, koska pankin muut osastot eivät juuri ensinkään tee työtään siten,

että se helpottaisi revisio-osaston tarkastustyötä. Tar-
koitan lähinnä numerotarkastusta, jolloin erilaisten yh-
distelmien avulla revisio-osasto pääsisi, mieluummin vielä
jotain toista kautta, samaan tulokseen, tarvitsematta las-
kea jokaista tositetta toiseen kertaan, eikä tulos ole vie-
lä silloinkaan aivan varma. Organisatorisessa mielessä
voisi paremmalla yhteistoiminnalla ja asioitten erilaisilla
teknillisillä suorittamisilla saada suurikin työnvähennys
revisio-osastolla. Joskus en voinnut välttyä ajatukselta,
että ehkäpä työpaikkojen vähenemisen pelosta edullinenkin
muutos on jätetty ottamatta käytäntöön, kun aivan yleisenä
huomiona on muutenkin työmäärän jatkuva väheneminen mel-
keinpä kaikilla osastoilla. Varmaankin ovat myös henkilö-
kohtaiset ristiriidat ja edut olleet jarruttamassa yhteis-
työtä.

Vaikkakin jo alussa "törmäsin" tällaiseen heik-
koon kohtaan, niin täytynee heti vastapainoksi sanoa, että
tästä huolimatta oli erittäin mielenkiintoista ja opetta-
vaa seurata työskentelyä ja tutustua pankkiteknii-
kan sa-
laisuuksiin Sveriges Riksbank'issa, ja oli siellä kullakin
osastolla ja eri työryhmissä paljon esimerkiksi kelpaavaa
nähtävää, kuten myös työsuorituksissa ja tarkastuksissa,
joissa aina pyrittiin ehdottomaan varmuuteen. Kun näistä
kaikista hyvin auliisti kerrottiin ja virkaveljet vaivo-
jaan säästämättä meitä ulkomaalaisia opastivat, niin pe-
rehtyikin sängen helposti uusiin asioihin aivan yksityis-
kohtiakin myöten.- Ei tainnut jäädä salaisuudeksi muu
kuin setelipaperin valmistuskaavat.- Virkailijat tuntu-
vat yleensä hyvin viihtyvän työssään ja useat heistä jopa
nauttivatkin, että saivat näyttää, selittää ja keskustella
siitä; erittäin mielyttäviä kolleegeja.

Seuraavassa esitän lyhyesti revisio-osaston koonpanon, sen tarkastuskohteet ja työsuoritukset pääkonttorissa, haarakonttoreissa, sekä Sveriges Riksbank'in omistamissa muissa laitoksissa, senjälkeen joitakin havaintojani teollisuudesta, talous- ja kansanelämästä, joihin opinto-ohjelman ja vapaa-aikojeni puitteissa tutustuin. Esitykseni lopussa seuraavat liitteinä mukana Riksbanken'in organisatiokaavio ja opinto-ohjelmani.

Revisio-osaston rakenne.

Pankin johdosta riippumattomana ja suoraan pankkivaltuusmiesten alaisena toimii revisio-osasto. Täten se on erikoisasemassa muihin pankin osastoihin verrattuna, mutta niinpä sen tehtäviin kuuluu myös valvoa, että pankin johtokunta noudattaa pankkivaltuusmiesten päätöksiä. Osaston toiminta-alueeseen kuuluu^{1/} pääkonttorin lisäksi ^{2/} 23 haarakonttoria eri puolilla maata, ^{3/} setelipaino ja ^{4/} Tumban paperitehdas. Esimiehenä on "bankokommisarie" ja jakautuu osasto kahteen suurempaan työryhmään; revisio- ja setelinhävittämiskonttoriin, joilla kummallakin on oma osastopäällikkönsä. Näiden henkilöiden lisäksi on revisiokonttorissa 6 kamreeria, 3 kirjanpitäjää, 5 naispuolista virkailijaa ja vahtimestari, sekä setelinhävittämiskonttorissa 2 kamreeria, 2 kirjanpitäjää, 10 setelinlaskijaa ja 2 vahtimestaria. Revisio-osasto on vielä töittensä puolesta jakautunut kahtia: kotimainen- ja ulkomainen tilintarkastus.

"Personal-kontoret."

Tämän osaston kautta maksetaan virkailijoille mm. palkat, palkkiot, eläkkeet, matka- ja päivärahat, sekä muuttokustannukset. Lukuisat virkamatkat ja pankin varsin monimutkainen palkkaus teettävät paljon työtä revisiokonttorissa. Yhdenkin päivän viransijaisuus tai sairauspäivä

aiheuttaa jo muutoksen palkassa. Tarkastusta varten pitää revisiokonttori toista palkkakortistoa, johon tiedot otetaan osittain johtokunnan pöytäkirjaotteista ja osittain eri osastojen ilmoituksista. Kerran kuussa ennen palkkojen maksua verrataan kortisto maksettaviin laskelmiin. "Personalkontoret'in" tehtäviin kuuluu myös seurata ja kehittää pankin työorganisaatiota. Tällöinkin se joutuu kosketuksiin revisio-osaston kanssa, jonka tulee valvoa, että pankkitoiminta on mahdollisimman taloudellisesti järjestetty, ja tehdä asiasta muutosehdotus pankkivaltuusmiehille.

"Utlänings-
expeditionen."

Sveriges Riksbank'in nykyisen antolainauksen muodostavat pääasiallisesti erilaiset valtion rahat ja sosiaaliset lainat, jotka se on antanut pankin hallintaan. Näistä ovat lukumääriltään suurimmat:

Valtion asuntolainat	(n. 52 600 kpl.)
Omakotilainat	(n. 60 700 ")
Tukilainat maanvilj.	(n. 47 700 ")
Pienteollisuuslainat	(n. 18 500 ")

Näin suurilukuisten lainojen täydellinen tarkastus tuottaa revisiokonttorille vaikeuksia. Heidän omaa lainakortistoaan hoitamaan tarvitaan jo kaksi henkilöä, mutta on katsottu edullisemmaksi maksaa jatkuvasti kalliista tarkastustyöstä kuin ottaa vahingonvaara määrättyihin asioihin nähden.

Hypoteekkilainojen ja luotollisten shekkitalien vakuudet on kerran vuodessa tarkastettava. Revisiokonttori saa tähän työhön avukseen muilta osastoilta 4-5 naisvirkailijaa ja silloin tarkastetaan jokaisen arvopaperin kuponkikin.

"Kontors-
centralen."

Osaston tehtävänä on hoitaa kaikki haarakonttoreita koskevat asiat. Kerran päivässä tulee kus-

takin konttorista kirje, jonka sisältö asioittensa perusteella jaetaan edelleen pääkonttorissa tai postitetaan toisiin konttoreihin. Näin säästetään jonkinverran postikuluja, koska pankilla ei ole vapaakirjeoikeutta. Osaston kautta saa myös revisiokonttori kerran kuussa tarkastettavaksi kunkin konttorin palkka-, matka- ja lääkarilaskut sekä vuosineljänneksittäin kulutositteet tiliyhdistelmineen. Suuremmista kulueristä on löydyttävä vastaava johtokunnan päätös.

Tumban paperitehdas.

Paitsi Riksbanken'in tarvitsemaa setelipaperia valmistaa tehdas pienemmässä määrässä myös muuta paperia ja paperituotteita. Revisiokonttorin yksi tärkeimmistä tehtävistä on juuri setelinvalmistuspaperin valvonta, jota pidettiin erittäin salaisena. Kunkin kuukauden päätyttyä matkustaa tarkastaja viikon ajan päivittäin tehtaalle ja käy läpi koko liikekirjanpidon, vertaa tositteet päiväkirjaan, joka senjälkeen laskeetaan. Tositteet ottaa virkailija mukaansa pankkiin, jossa ne kuukauden aikana tarkastetaan. Henkilön, joka tämän työn suorittaa, täytyy tuntea erittäin perusteellisesti työväestön monimutkaiset palkkausohjeet ja erilaiset tavaralaadut hintoineen. Kerran kuukaudessa tarkastetaan myös tehtaan kassa ja varastokortisto. Vuosittain tilinpäätöksen tapahduttua suorittavat vielä kaksi virkailijaa monta päivää kestävästä täydellisestä inventoinnista tarkastuksineen. Väärinkäytösten mahdollisuus on täten varmasti hyvin pieni.

"Sedelförstöringskontoret."

Paperitehtaan konttorirakennuksessa sijaitsee myös revisio-osaston "Sedelförstöringskontoret", jonne autolla tuodaan pankista kaikki kuluneet setelit

ja painon makulatuuri. Ennen tarkistuslaskentaa pääkonttorin setelit makuloidaan suurilla reijillä, (haarakonttoreiden setelit makuloidaan jo konttoreissa) jolloin ei enään tarkistuslaskentaa tarvitse valvoa. Tuhannen - ja kymmentuhannen kruunun seteleistä leikataan vielä numerollinen osa pois, jotka säilytetään holvissa. Näistä suuremmista seteleistä pidetään myös tarkistuskirjanpitoa.

Setelinpolttopäivinä pudotetaan setelit laskutoimituksen jälkeen kuilua myöten alakerrassa olevaan sineteillä suljettuun polttouuniin. Tähän uuniin on johdettu vahva puhallintorvi, jonka voimalla setelintuhka ja pala-
neet hiutaleet työntyvät ilmavirran mukana toista torvea myöten suureen katettuun vesipaineella suihkuavaan samioon. Näin ovat setelit muuttuneet mustaksi vedeksi, joka sitten lopuksi johdetaan viemäriin.

Setelipaino.

Setelipainon tarkastus tapahtuu kuten paperitehtaankin. Setelipaperin ja setelien tarkastukseen ei revisiokonttorin tarvitse puuttua, koska setelipainossa setelikonttori valvoo ja vastaanottaa ne, kuten syntyneet makulatuurinkin.

"Kassa-
expeditionen."

Pääkonttorissa on nykyisin toiminnassa viisi kassaa, joiden tarkastuksesta myös revisiokonttori huolehtii, ja tapahtuu tämä vähintään kerran kuukaudessa. Holvien tarkastus on kerran vuodessa, jolloin käydään myös läpi siellä säilytettävien shekki - ja sähkölomakkeiden kirjanpito, joista siis kassanhoitaja on vastuussa.

"Inlånings-
expeditionen."

Osastolla on pääasiallisesti enään vain val-

tion ja liikepankkien shekkitilit. Päivän aikana lunastetut shekit lähetetään seuraavana aamuna shekkitarkastukseen, jossa virkailija tarkastaa, että shekki on oikein kirjoitettu, kuitattu ja makuloitu sekä vertaa allekirjoitukset. Konekirjanpidossa syntyneeseen päiväkirjaan verrataan shekin määrä, todetaan, että vienti on oikealla tilillä ja tiliote lähetetty. Näin tapah-
tuvassa tarkastuksessa korjataan päivittäin monia virheitä.

"Bokförings-
kontoret."

Kirjanpito on vain osaksi keskitetty tälle osastolle. Pääkirjanpito, loro- ja nostrotilit kirjataan kirjanpitokoneilla. Senjälkeen lähetetään päiväkirjat sekä tositteet revisiokonttorille. Nostrotiliotteet pyritään heti tarkastamaan niiden saavuttua pankkiin, ja jos jonkunlaista ruuhkaa syntyy, saa revisiokonttori apua muilta osastoilta. (Suomen Pankissa juuri päinvastoin.)

"Arbitrage-
expeditionen."

Pystyäkseen tarkastamaan ulkomaisia valuuttatilejä, lainoja, sijoituksia ja arvopapereita, pitää revisiokonttori niistä melkein täydellistä kirjanpitoa lankeamispäiväkirjoineen. Ei ainoastaan numerotarkastus kiinnosta heitä, vaan seurataan myös, että eri maiden välisiä sopimuksia on noudatettu.

"Deposita-
expeditionen."

Lain mukaan on Sveriges Riksbank velvollinen vastaanottamaan kultaa, hopeata, obligaatioita, osakkeita ja muita arvopapereita avonaisina tai suljettuina talletuksina. Ovatpa Suomen Pankin kultavaratkin vuosia sitten olleet tämän osaston hoidossa. Osastolla on

jatkuvasti työssä yksi revisiokonttorin kamreeri. Tarkastustyön suuruudesta voisi mainita, että täydellinen inventointi vei aikaa kolmelta tarkastajalta ja heidän apulaisiltaan viisi kuukautta, jonka jälkeen kassanhoitajat saivat viikkokausia järjestää holvia uudelleen kuntoon. Päivittäin verrataan tositteita arvopapereiden ostoista ja myynneistä sekä talletuksista vastaaviin päiväkirjoihin ja tehdään pistokokeita talletuksissa.

Haarakonttorit.

Valtiollisen liikepankin "Sveriges Kreditbank'in" perustamisen jälkeen ei Riksbanken'in konttoreissa ole muuta juuri kuin lainaus- ja kassatoimintaa. Revisio-osaston esimies määrää kerran vuodessa tapahtuvan tarkastuksen, jolloin tavallisesti yksi omalta osastolta ja toinen koulutustarkoituksessa sopivaksi katsottu virkailija pääkonttorista matkustavat konttoriin. Perusteellinen tarkastus kestää suuremmissa konttoreissa jopa kaksi viikkoa. Revisio-osaston henkilökunnan pienuus on myös nykyisin johtanut siihen, että usein nämä molemmat tarkastajat ovat pankin muilta osastoilta tai jopa haarakonttoreistakin. Tämän tarkastuksen lisäksi tehdään vielä vuosittain konttoreissa useita kassatarkastuksia, jolloin samanaikaisesti lainojen vakuudetkin käydään läpi. Pankin johtokunnan jäsenet suorittavat myös konttoreissa tarkastuksiaan, mutta ovat ne enemmän muodollista laatua. Tässä yhteydessä käsitellään mahdolliset kiinteistön korjaukset ja kalustohankinnat.

Teollisuus- ja
talouselämä.

Aikaisemmin vallitsevina olleet raaka-aineet ovat vähitellen jääneet taka-alalle viennissä. Uudet keksinnöt ovat luoneet uusia markkinoita, kuten L.M. Ericsson'in-, AGA:n tuotteet, SKF- kuulalaakerit, La-val'in turbiinit ja separaattorit. Näihin suuriin tehdasyhdyskuntiin oli erittäin mielenkiintoista tutustua. Esimerkiksi L.M.Ericsson'issa työskentelee n. 6 000 henkilöä. Heillä on oma sairaala, elokuvateatteri ja ruokala, joka jakaa päivittäin yli 4 000 aterialla. Opintoaikani viimeinen viikko oli varattu tutustumiseen pankin Falun'issa ja Gävle'ssä oleviin konttoreihin. Silloin järjestettiin minulle myös tilaisuus kierrellä Stora Kopparbergs Bergslags Ab:ssa ja Domnavets Jernverk'issa. Keski-Ruotsihan on kuuluisa rikkaista malmituotteisista esiintymistään ja terästuotteiden valmistaminen on vähitellen muodostunut ruotsalaisten erikoisalaksi. Niitähän käytetään kaikkialla maailmassa missä vaaditaan kestävyyttä ja tarkkuutta. Näissä tehtaissa oli kiinnitetty erittäin suuri huomio tutkimustyöhön ja vuosittain varattiin edelleen hyvin suuria määrärahoja uusien entistä parempien valmisteiden kehittämiseksi.

Ruotsin kansantulosta, 50 miljardista kruunusta, tuli noin kolmasosa teollisuuden, kaivostoiminnan ja käsiteollisuuden osalle. Yksityinen yritteliäisyys näyttää jatkuvasti ratkaisevaa osaa ja antavat ne teollisuuden työväestölle n. 90 %:lle työtä. Valtio on huomattava yrittäjä ainoastaan voimatuotannon (42 %) ja rautatiekuljetusten (92 %) alalla. Teollisuuden alalla on valtio ainoastaan silloin ryhtynyt yrittäjäk-

si, kun yksityisten pääoman sijoittaminen olisi ainakin alussa ollut liian vähän tuottavaa. Sosialidemokraattisen puolueen ohjelmaan ei vielääkään sisälly raskaan teollisuuden sosialisointia.

Kansa ja
elintaso.

Vierailin myös useassa ruotsalaisessa kodissa, missä ystävällisyydellä ja vieraanvaraisuudella ei tuntunut olevan rajojakaan. Meillä toisilla pohjoismaalaisilla oli ruotsalaisista alussa sellainen käsitys, että he mielellään asettuvat niinkuin "päättä pitempänä" seuraamme, mutta emme missään saaneet tähän vahvistusta.

Käyttämällä hyväkseen lähes 150 vuoden aikana nauttimaansa rauhaa ja luonnonrikkauksiaan ovat ruotsalaiset saavuttaneet niin korkean elintason, että eivät muut maat Euroopassa ole päässeet samalle tasolle. Jos otamme vertauskohteiksi sellaiset välineet kuin puhelimen, (260 puhelinta 1 000 asukasta kohden) radion, (350 vastaanotinta 1 000 asukasta kohden) auton, (70 vaunua 1 000 asukasta kohden) niin ainoastaan Yhdysvalloissa on enemmän. Ruotsalaiset kyllä johtavat Euroopassa myös sangen ikävissäkin tilastoissa, kuten avioerojen, itsemurhien, ja autovarkauksien lukumäärissä asukasta kohden laskettuna. Myös sanomalehtipaperin kulutuksessa Ruotsi on johtava maa Euroopassa. Sen todellakin huomaa helposti, sillä ruotsalaiset tietävät hyvin paljon maansa rajojen ulkopuolellakin olevista asioista, ja saunan lauteillekin kömmittää sanomalehtikainalossa.

Jospa myös hiukan uskaltaisi arvostella tätä kaikkea.

Ruotsalaisten ei ole tarvinnut taistella ja ponnistaa tämän saavuttaakseen. Rikastuminen tapahtui aivan itsensä, kun puolueeton maa sai myydä tuotteitaan kummallekin taistelevalle osapuolelle. Muutamissa vuosissa siirtyivät sadattuhannet talonpojat teollisuuden palvelukseen. Saivat kaakelipintaisen kylpyhuoneen, jääkaapilla varustetun "nukkekeittiön", puhelimet ja muut nykyajan mukavuudet. Näin he kovasta maalaiselämästä joutuivat myös samalla jonkinlaiseen elämän tyhjiöön, jossa yhteiskunnallisten pyrkimysten huippuna on esimerkiksi auto. - Kuinka käynee sitten kun olot ja elämä joskus tiukkenee? -Ja vielä, sanotaanhan, että nuorisossa on maan turva; niin, ehkäpä juuri siksi ulkomaalainen ainakin tuntee itsensä sangen turvattomaksi heidän läheisyydessään. Tämäntapaiset asiat huolestuttavat jo itse ruotsalaisiakin.

- - - -

Lopuksi pyydän kiittää Suomen Pankin Johtokuntaa siitä, että sain tehdä tämän mielenkiintoisen opintotakan, ja toivon voivani vastaisuudessa hyödyttää pankkia saamillani uusilla tiedoilla ja kokemuksilla.

Tukholmassa marraskuulla 1957

Jaino Kain

P r o g r a m

för herrar Toivo Kallio, Finlands Bank, Lorang Lund, Norges Bank och Jörgen Hegeländ, Danmarks Nationalbank under deras besök vid Sveriges Riksbank under tiden 16 september - 16 november 1957.

Sept.	16-17	Personalkontoret	Genomgång av riksbankens organisation, löneberäkning, personal, registrering m.m.
"	18-19	Utlåningsexpeditionen (Avb.)	Bosättnings-, Hypoteks- och Egnahemslån m.m.
"	20	Kontorscentralen	Avdelningskontoren, korrespondens m.m.
"	21	Fridag	(för utfärd, återbesök på tidigare genomgången expedition el. dyl.)
"	23	Tumba	Pappersbruket, Sedelförstörelsekontoret
"	24	Sedeltryckeriet	Tryckeriet, Sedelkontoret
"	25	Kassaexpeditionen	Sedel- och mynträkning, kassor m.m.
"	26	Inlåningsexpeditionen	Checkräkning m.fl. inlåningsräkningar, bankclearing m.m.
"	27	Uppsala	Besök vid riksbankens kontor, vid universitetet, domkyrkan m.m.
"	28-30	Bokföringskontoret	Riksbankens bokföring
Okt.	1	Historiska Museet	Riksbankens sedlar och mynt m.m.
"	2	Statistikkontoret	Riksbankens rapporter, Biblioteket m.m.
"	3-4	Arbitrageexpeditionen	Nostroaffärer m.m.
"	5	Fridag	(för utfärd, återbesök på tidigare genomgången expedition el. dyl.)
"	7- 8	Utrikesexpeditionen	Loroaffärer m.m.
"	9-10	Kreditmarknadsärenden och fondexpeditionen	Öppna marknadsaffärer och ev. besök på Sthlms Fondbörs
"	11	Depositaexpeditionen	Valvsvård, deposition m.m.
"	12	Utrikessekretariatet	Betalningsöverenskommelser och EPU-valutor m.m.
"	14-15	Revisionsavdelningen	Siffergranskning och revision av huvudkontoret, avdelningskontoren och industrierna
"	16-17	Licenskontoret	Valutaärenden
"	18-19	Kontrollkontoret	Kontroll av valutaärenden
"	21-Nov. 9	Studier å valfria arbetsgrupper	samt ev. besök hos privata banker och industrier.
Nov.	11-13	Avdelningskontoret i Falun	
"	14-16	" " "	Gävle

ORGANISATIONSPLAN FÖR RIKSBANKEN

